

ravnava v Celji o poboju in umoru, ker bi ne vedel, kako se obdolženec zagovarja in ne, kaj so priče rekly, ter bi se moral edino le s tem zadovoljiti, kar bi naposled od gosp. prvomestnika zvedel, ki navadno jedro razprave še enkrat ponovi.

V tisti peticiji se tudi trdi, da dotični ministerski ukaz prav za prav ni družega, kakor sredstvo za agitacijo, ki ima namen, slovenske napore tudi v sodnijsko dvorano zanesti. (Smeh ne desni.)

Jaz nisem teh misli, da je dotični ukaz agitacijsko sredstvo, pač pa mislim, da je peticija tako sredstvo. (Tako je! na desnici.) Njen namen je, pri porotnih sodbah o tiskovnih pravih v Celji vzdržati in ohraniti politično strast. (Živahno pritrdjevanje na desnici.) Prav je, da se je ta peticija v celem obsegu pridejala stenografičnemu zapisniku (veselost na desnici), da bodo naši poslanci čitali lahko od besede do besede, kako je hotela stranka, ki se imenuje liberalno, izvajati v istini liberalne postave. (Pritrdjevanje na desnici.)

Ker sem se pri tej priliki dotaknil porotnih sodišč, naj mi bo dovoljeno, da o njih spregovorim nekoliko besed.

Slovenci smo hvaležni Nj. prevzvišenosti voditelju pravosodnega ministerstva, da je po zadnjih imenovanjih za deželno sodišče v Trstu in okrožno sodišče v Rovinji pripomogel, da pri teh sodiščih ne bode treba obravnavati s tolmači v navadnih sodbah, kedar sodijo sodniki iz poklica. Tolmači ostali pa bodo za porotna sodišča. V Celovci, Trstu, Gorici in Rovinji bodo slovenski obtoženci in slovenske priče, kakor doslej, tako še na dalje, imeli sodnike, katerih ne bodo umeli.

Umevno je pri takih razmerah, da je celó navdušenemu privržencu porotnih sodišč, če je Slovenec, težavno potegniti se za to svobodno pridobitev, ako vidi, da po njej trpi škodo njegovo ljudstvo na svojih narodnih pravicah. Naj tū še omenim samo na sebi malenkostnega pa važnega slučaja. Pri zadnjem porotnem zasedanju v Gorici se je prigodilo, da je predsednik porotnega sodišča — bil je to predsednik okrožnega sodišča sam, kateri, mimogredé rekoč, ne razume jezika večine prebivalstva svojega okrožja, in ga še manj govori ali piše — pri prečitani porotnikov Slovenca okaral, ker je svojo navzočnost po slovenski izjavil, namesto po italijanski ali nemški, in ga tako v pričo soporotnikov osobno žalil.

Če mora Slovenec prestajati tudi še osobno žaljenje, kedar prizná svojo narodnost, je naravno, da postaja porotniški posel za Slovenca tudi še nasproti soporotnikom in sodišču težaven.

Kakor s strankami, ravná se pri nas z občinami in občinskimi predstojniki. Tudi tū dovolite mi, da omenim samo eden slučaj, kateri se je razpravljajal po javnih listih.

Neka občina na Pohorju na Štajarskem je prosila dotično okrajno sodišče, da bi jej to dopisovalo slovenski in je utemeljila to prošnjo s tem, da občinski predstojnik nemški ne zná in da mora dolgo pot narediti, da si dá raztolmačiti nemški dopis. Sodišče je na to odgovorilo, da take želje občine za-nj ne morejo biti

merodajne. Ko na neki dopis sodišča občina ni hitro odgovorila, pritožilo se je sodišče na okrajno glavarstvo in to jo je obsodilo na 20 gold. kazni. (Čujte, čujte! na desni.) To je marljivost, kakor se ne nahaja na korist slovenskemu jeziku pri političnih gosposkah.

Pripoznavamo odkrito, da pravosodna uprava skrbi, da bi te in druge neprilike v pravosodji odpravila, in pozdravljam kot korak na boljše, da so nedavno izišle slovenske tiskovine za sodno postopanje. — Pristavim še prošnjo, da bi se justična uprava tudi potegnila za te tiskovine; — prišla bode na ono mržnjo gledé teh tiskovin, ki se nahaja korak za korakom sploh proti slovenskemu uradovanju. Ona bode celó na nekem mestu, od koder bi se bilo tega najmanj nadejati, našla neko obotavljanje proti noročenju teh tiskovin in njihovi porabi.

Ker je tudi na korist državnemu zakladu — državna tiskarna je s tiskovinami nekoliko stroškov imela — naj bode to še bolj visoki vladi v spodbudo, da si kaj prizadeva za tiskovine. Jaz bi rad še neko nedostatnost tukaj omenil, katera celó najbolj sposobne in voljne sodnike zadržuje v slovenskem uradovanju.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Kranjska gimnazija. Naučni minister Gautsch storil je to, kar se nam je po vsem nemogoče zdelo: odbil je celó ponudbo kranjskega mesta, prvi razred gimnazije v prihodnjem letu zdržati na lastne stroške. S tem videti je, da je minister Gautsch storil svoj zadnji korak zoper ta zavod, ki bode vsaj nekaj časa bržčas ostal nepopolen. S tem korakom razrušil je minister enostransko ono pogodbo, katero sta država in kranjsko mesto sklenila meseca septembra leta 1880. — Najmanj, kar s tega sledi, je pač, da je tudi kranjsko mesto oprošteno vseh dolžnosti gledé tega zavoda nasproti državi in tudi stroškov umiranja in pogreba nadopolnega zavoda bode kranjsko mesto težko voljno plačati.

Za stariše v prvi razred vpisanih otrok in druge prizadete kroge pa nastane še drugo pravno vprašanje: V obče imajo državljani pravico, da se vse javne zavode zadevajoče naredbe vršé v gotovem redu, v soglasji in z varčnostjo za državo in državljane.

Ta sploh opravičena zahteva mora gotovo prav enako veljati nasproti naredbam naučnega ministerstva. Oglejmo si jo toraj nekoliko od teh strani.

a) Gledé reda in soglasja te odredbe ministerstva z drugimi dobimo pravo podobo, ako se ozremo tudi na ono, kar se je godilo meseca junija in julija t. l. Po veljavnih ministerskih naredbah smejo se sprejemni izpiti za gimnazijo vršiti koncem šolskega leta, vsled enake ministerske naredbe ne smejo se redoma sprejemati učenci iz gorenjskih okrajev na ljubljansko gimnazijo, ampak morajo stopiti v kranjsko. Te naredbi vršile ste se tudi letos in — slednja celó strogo.

Stariši, ki so svoje otroke oglašali za ljubljansko gimnazijo, bili so tukaj odbiti in nakazani na kranjsko.

Sprejemni izpiti vršili so se, in v prvi razred kranjske gimnazije bilo je tako meseca julija kot sposobnih, po prestanem izpitu sprejetih 39 učencev, za katere se je tudi plačala sprejemna taksa. — Večina vnanjih starišev preskrbela je svojim otrokom tudi stanovanje, hrano, domačega učenika itd. ter je v zaupanju na red pri javnem zavodu imela stroške in sklenila pogodbe.

Pa kaj se zgodi! Mesec kasneje počí glas o drugi ministerski odredbi, po kateri bi se morala kranjska gimnazija razpustiti, prvi razred moral bi takoj prenehati, učenci, ki so deloma po sodbah deželnega šolskega sveta prisiljeni delali tukaj svoj sprejemni izpit, tukaj bili vpisani in po plačani sprejemni taksi na zavod sprejeti, stariši, ki so stroške imeli in svoje otroke smatrali, vsaj za to leto preskrbljene — vsi ti morajo nehoté dobiti vtis, da so moteni in zapeljani, da vse to ne velja nič. In zakaj to? Zato, ker si je naučni minister prepozno spomnil, da naj kranjska gimnazija preneha.

Po pravici poprašaval se bode tu vsak prizadet, pa tudi vsak pošten državlján: kje je tukaj red, kje soglasje med odredbami naučnega ministra?

Mi sodimo, da imajo stariši, ki so svoje otroke uže vpisali v 1. razred kranjske gimnazije in so plačali sprejemne takse, pravico zahtevati, da se sprejeti otroci tudi dejansko na kranjski gimnaziji podučavajo. S sprejemom učenca na zavod in plačanjem sprejemne takse sklenjena je pogodba za podučevanje učenca na onem zavodu, pogodba, kateri se tudi država enostransko odtegniti ne sme.

Ne dvomimo, da se bodo dotični stariši te svoje pravice držali, in da jim bodo to pravico, ako ne z lepo minister nauka sam, pa pripoznala za to poklicana sodna oblastva.

b) Odredba ministrova pa ne kaže lepšega svita, ako si jo ogledamo z gospodarske strani:

Omenili smo uže pri prejšnjih prilikah, da bi razpust kranjske gimnazije neobhodno storil ustanovitev druge višje gimnazije v Ljubljani, katera bi brez ozira na neugodno politično stran, in ne gledé na potrebo zgradbe novega dražega poslopja, državi prizadevala okroglo po 10—12 tisoč gold. večje letne stroške.

Ako si ogledamo odredbo ministrovo s stališča interesov starišev je gospodarska izguba njihova preočividna, da bi bilo o nji treba spregovoriti le besedico.

Pa oglejmo si ministrovo odredbo samo z gospodarskega stališča gledé prihodnjega leta.

Ako se odpravi prvi razred, prihrani si država, kakor čujemo, plačo enega suplenta, ki znaša 600 gold. To sicer ni mnogo, pa za štedlivega naučnega ministra je nekaj, ako se more vrh tega ponašati z zavestjo, da

je po izobraževanju preveč hrepeneče Slovence rešil vsaj enega učnega zavoda.

Koliko pa izgubi država po naredbi pri tem zavodu. Izguba znaša:

Približno znašale bi sprejemne takse	100 gold.
Učnina od 50 učencev po 15 gold. za prvo polletje, od 20 za drugo polletje	1050 „
skupaj najmanj	1150 gold.
tedaj škoda države najmanj 550 gld., ne gledé na zgubo doneskov kranjskega mesta. — Kranjsko mesto pa donša do sedaj v gotovini na leto	1000 gold.,
priskrbuje stvarne potrebščine v okrogli svoti	300 „
in daje brezplačno prostore za zavod, ki bi se najmanj mogli oddajati za	1000 „
na leto, skupaj z zgornjimi	550 „
znašala bi zguba države	2850 „

Po pogodbi, sklenjeni med državo in kranjskim mestom, zavezalo se je mesto, vse to donášati samo za popolno nižjo gimnazijo. Ne dvomimo toraj, da ima pravico, nepopolni, umirajoči gimnaziji odtegniti vsó podporo.

Oglejmo si toraj odredbo naučnega ministra od katere strani koli, — politično in narodno stran tukaj še namenoma preziramo po vsem, — obsoditi jo moramo popolnoma, in zdi se nam, da Taaffe-jeva vlada se nikakor ne bode mogla izogniti sili, preklicati jo, ako bi si s tem prav nakopala na vrat nevarnost, zgubiti iz svoje srede tako spretnega strokovnjaka in modrega politika, kakor je sedanji minister Pavl pl. Gautsch-Frankenthurn!

— Deželni odbor kranjski sklenil je, kakor čujemo, o zadevah razpusta kranjske gimnazije po posebni deputaciji izročiti prošnjo Njegovemu veličanstvu, da bi se ohranil ta učni zavod.

— Blagoslovljenje društvene hiše katoliških rokodelskih pomočnikov ljubljanskih vršilo se je slovesno minulo nedeljo. Slavnost pričela se je s sv. mašo v nunski cerkvi, katero je pel preč. gosp. prelat dr. Čebašek, slavnostno pridigo pa je imel gospod dr. Marinko. S cerkve podali so se slavitelji z mnogimi vnanjimi gosti v društveno lepo okinčano hišo, kjer so se zbrali v veliki dvorani gospodje deželni predsednik baron Winkler, mestni župan Grasselli, hranilnični predsednik Dreo in kasneje tudi preč. knezoškof dr. Misija. Ob 1. uri popoldne zbralo se je 200 gostov k skupnem obedu v Ferlinčevi gostilni, kjer so se vrstile primerne napitnice. Reditelj slavnosti bil je društveni predstojnik prof. Gnezda, ki ima za srečno dognano zgradbo društvene hiše največje zasluge.

— Gosp. Ivan Franke, profesor v Kranji in pa J. Leinmüller v Novem mestu potrjena sta za daljnih pet let kot konservatorja c. k. osrednje komisije za umetnost in zgodovinske spomenike.

— Prečastiti knezoškof gosp. dr. Jakob Misija obiskal bode meseca septembra dekanijo kočevsko in metliško, kjer bode delil zakrament sv. birme in pa kano-

nično pregledaval župnije omenjenih dekanij. Sklenil bode knezoškof svoje potovanje dne 20. septembra z semiško župnijo.

— **Košnja otave** vrši se v Ljubljanski okolici pri lepem vremenu prav dobro, toda s pridelkom bodo kmetovalci malo zadovoljni. Suša zadržavala je na travnikih, ki po naravni svoji legi niso vlažni tako, da se bode pridelalo komaj polovica rednega pridelka.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Cesar odpeljal se je včeraj k vojaškim vajam na Moravsko in se od tod podá k vojaškim vajam na Ogerskem poleg Požuna. — Naredba učnega ministra dela vladi mnogo preglavic. Več českih občin razglašá, da se bodo šole na nekaterih takih zavodih vendar-le pričele; tudi se sklicujejo prizadete občine na to, da je vlada po pogodbi vezana, nekaj dotičnih zavodov vzdržati. Pri takih okoliščinah se nikakor ne obeta vladi prijazen začetek zborovanja državnega zbora.

Ogerska. — Tukajšnji časniki nadaljujejo, in to izrekoma „Pester Lloyd“, svoje hujskanje zoper Čehe, katerim ne morejo odpustiti, da so v obče Rusom prijazni. — Očividno z Dunaja prihajajoči vplivi delujejo sistematično na razdor večine avstrijskega državnega zbora. Se ve, da ni težko uganiti, od kod prihaja ta sapa, ako se le nekoliko opazuje postopanje enega avstrijskih ministrov.

Z vspehom, razglašenem pri svetovnem žitnem semnju na Dunaji, Ogrji tudi niso zadovoljni. Izreklo se je, da bo Avstro-Ogerski to leto mogoče v ptuje dežele prodati 9—10 milijonov metr. centov pšenice in pšenične moke, 1½ milijona rži, 3½ milijonov ječmena in slada. Ogrji pravijo, na tem semnju bilo je vsega dosti, samo kupca ne, in zato bodemo morali bogato svojo letino po nič prodajati, da jo prodamo.

Francoska prične danes mobilizacijo enega (17.) oddelka vojne — za poskušnjo. Dne 15. septembra ima ves vojni oddelek zbran biti po vsem pripravljen za boj.

Čuje se, da je francoski stotnik Pralom najdel novo puško repetirko, katera ima velike prednosti memo zdaj za vojno vpeljane, pa še ne v zadostnem številu izdelanega modela z leta 1886, ki je bil vpeljan po prejšnjem vojnem ministru Boulanger-u.

Nemška. — Bismark ni videti, da bi bil kaj iznemirjen zaradi delne mobilizacije francoske vojne; vsaj ne dvomi, da pri tej priliki najlaglje zvé marsikatero do sedaj še ne zapazeno vojno skrivnost, pa tudi mnogo slabosti organizacije vojne francoske.

Nemški vladni krogi niso mogli prezreti, kako slab vtis je v Avstriji napravila politika Nemške v bolgarskem vprašanji. Zato si prizadevajo sedaj oficijozni nemški listi dokazovati, kako pošten posredovalec je Bismark med Rusko in Avstrijo, da je le po tej poti bilo mogoče, nekoliko sprijazniti nasprotne si državi. Se ve, da se

pri tem posredovanji ne more izogniti, da bi ne očitali ruski časniki, da se tudi v tem vprašanji vede preavstrijsko, avstrijski časniki pa, da je politika njegova preruska. Vspeh kaže, da je do sedaj vendar dosegel to, da se je vojska med Rusko in Avstrijo zabranila.

Prihodnjest bo kazala, kedo je ogoljufan. — Gotovo pa je, da bode tako vedenje, kakoršnega vidimo ravnokar, zeló zmanjšalo število onih avstrijskih politikov, kateri bi s prepričanja zagovarjali zvezo nemško-avstrijsko. — Zdravje nemškega cesarja se je zboljšalo v toliko, da si z voza more ogledavati vojaške vaje.

Bolgarska. — Še ni knez Ferdinand Coburški premagal notranjih težav v toliko, da bi bil sestavil novo vlado, o kateri se danes čuje, da je Stransky prevzel nalogo, sestaviti jo, in uže se zbirajo od zunaj temni oblaki proti vladarstvu njegovem. — Turška namreč v posebnem pisanji javlja velevlastem, da ji je Ruska naznanila, da hoče v Bolgarijo poslati bivšega tamošnjega vojnega ministra generala Ernroth-a kot komisarja z oblastjo edinega vladarja.

To postopanje Ruske baje podpirajo Turška, Nemška in Francoska; nasprotujejo pa Avstrijska, Angleška in Laška.

Oni politični krogi, ki sodijo, da se bode Nemška vendar-le varovala v resno nasprotje priti z Avstrijo, mislijo, da ostane v Bolgariji sedanjo stanje z vladarstvom Coburžana ali pa tudi brez tega, da pa Ruska vendar nikakor ne bode dejansko stopila v akcijo. Od drugih strani pa se trdi, da se je Turška Ruski zavezala, ako bi se Bolgarska branila dopustiti tje Ernrotha, da turška vojna zasede vso Bolgarsko.

Vsikakor postaja položaj od dne do dne resnejše. Ako tudi Turška v svojem zgodovinsko-znanem obotavljanji ne namerava storiti ničesar in ne bode storila ničesar, postane vendar razmera med našo državo in Nemško toliko cenejša, ker se je uže minulo zimo, ko je bila Evropa polna vojskinega hrupa, pokazalo, da nam Nemška v času nevarnosti dejansko ne bode zaveznica, nam ne bode pomagala, temveč, da si hoče biti samo gotova naše pomoči za-se. — Taki dogodki, kakor sedanji, pa bodo tudi našim politikom popolnoma oči odprli in iskali bodo rajši z lepo pogoditi se z Rusko, kakor pa zanašati se na zaveznika, ki nas v trenutku nevarnosti pusti na cedilu.

Žitna cena

v Ljubljani 27. avgusta 1887.

Hektoliter: pšenice domače 5 gold. 85 kr. — banaške 7 gold. 50 kr. — turšice 5 gold. 20 kr. — soršice 5 gold. 85 kr. — rži 4 gold. 6 kr. — ječmena 3 gold. 25 kr. — prosa 4 gold. 22 kr. — ajde 4 gold. 6 kr. — ovsa 2 gold. 92 kr. — Krompir 2 gold. 14 kr. 100 kilogramov.